

ERMENİ MESELESİ-9

Birinci Dünya Savaşı

ve

Sonrası

Gürbüz Mızrak

24 Nisan 2026

YAPILAN GİZLİ ANLAŞMALARDA ERMENİLERE PAY YOK (1)

- ❖ I. Dünya Savaşı devam ederken **İtilaf Devletleri'nin Osmanlıyı paylaşım görüşmeleri de sürmekteydi:**
- ❖ Rusya'nın talebi ve ısrarı üzerine yapılan gizli İstanbul Anlaşması'yla;
 - İngiltere ve Fransa **Boğazlar çevresinin Rusya'ya bırakılmasına onay vermiş;**
 - Rusya da bu ikilinin **Osmanlı Devleti'nin diğer bölgeleri ile Asya'daki çıkar ve emellerini kabul etmişti.**
- ❖ 26 Nisan 1915 tarihinde İtilaf Devletleri ile İtalya arasında yapılan Londra Anlaşması'yla İtalya'ya;
 - **On iki Ada üzerindeki egemenlik hakkı tanındı,**
 - **Anadolu'nun işgali sırasında Antalya ve çevresinin de bırakılacağı kabul edildi.**

YAPILAN GİZLİ ANLAŞMALARDA ERMENİLERE PAY YOK (2)

- ❖ **9-16 Mart 1916 tarihlerinde imzalanan Sykes-Picot Anlaşması'na göre;**
 - **Kuzeydoğu Anadolu'daki toprakların Rusya'ya;**
 - **Adana, Antakya bölgesi, Suriye kıyıları ve Lübnan'ın Fransa'ya;**
 - **Musul hariç Irak'ın İngiltere'ye**
 - **Sykes-Picot Anlaşması'nı onaylamasına karşılık Antalya, Konya, Aydın ve İzmir'in İtalya'ya verilmelerinde mutabakata varıldı.**
- ❖ **Fransa ve İngiltere kendilerine ayrılan bölgelerde istedikleri türde yönetimler kurabilecekti.**
- ❖ **Bu antlaşmalarda, hiçbir şekilde Ermeni isteklerinden veya bağımsız bir Ermenistan'dan bahsedilmemişti.**

YAPILAN GİZLİ ANLAŞMALARDA ERMENİLERE PAY YOK (3)

Emperyalistlerin Sykes-Picot anlaşmasına göre Osmanlı topraklarını paylaşma planı

AMERİKANIN PLANINDA ERMENİSTAN VE KÜRDİSTAN VARDI (1)

- ❖ İngiltere, Fransa, Rusya, İtalya ve Yunanistan Osmanlı topraklarını aralarında paylaşma planları yapıp Ermenilere zırnık koklatmazken;
- ❖ Amerika; çizdiği bir haritayla Osmanlı toprakları;
 - İstanbul'u ve çevresini içine alan **Constantinopolitan State**,
 - İzmir'in bulunduğu **Smyrna**,
 - **Kürdistan**,
 - Erzurum ve çevresini de kapsayan **Ermenistan**,
 - **Mezopotamya**,
 - **Suriye ve**
 - **Türkiye**olarak yedi parçaya bölünecekti.

AMERİKANIN PLANINDA ERMENİSTAN VE KÜRDİSTAN VARDI (2)

- ❖ **ABD'ye göre “Osmanlı coğrafyasının kurtarılması” ancak bu şekilde olabilirdi.**
- ❖ **Tüm bunlar ABD'nin günümüzde;**
 - **BOB projesiyle deşifre olan planlarının ve**
 - **Ortadoğu'da yürüttüğü eylemlerinin temellerinin ne kadar önceden atıldığını;**
- ❖ **Fırsatlar doğduğunda ve imkânlar elverdiğinde bu değişmeyen kalıcı planların uygulamaya konulacağını göstermektedir.**

AMERİKANIN PLANINDA ERMENİSTAN VE KÜRDİSTAN VARDI (3)

Dönemin ABD Başkanı Woodrow Wilson tarafından hazırlattırılan harita.

PARİS BARIŞ KONSEYİ VE SONRASINDA ERMENİ TALEPLERİ (1)

- ❖ I. Dünya Savaşı'nda yenilen devletlere kabul ettirilecek anlaşmaların hazırlanması için, 18 Ocak 1919'da Paris Barış Konferansı toplandı.
- ❖ Ermeniler de konferansa bir heyet göndermişlerdi. verdikleri muhtıra ile isteklerini şöyle sıraladılar:
 - Kafkas Ermeni Cumhuriyeti arazisi, Kilikya ve yedi vilayetten oluşacak bir "Ermenistan Devleti"nin kurulması.
 - Kefil devlet delegelerinden oluşturulacak komisyonlarca ve Ermeni komiserlerinin yardımıyla, kurulacak Ermenistan'ın kesin sınırlarının tespit edilmesi.

PARİS BARIŞ KONSEYİ VE SONRASINDA ERMENİ TALEPLERİ (2)

- “Ermeni Devleti”nin; İtilaf devletleri, Amerika yahut Cemiyet-i Akvamın kefaleti altında olması.
- Ermenilerin mütalaası alınarak, Barış Konferansı tarafından belirlenecek bir devlete, belli bir intikal devresi için Ermenistan hakkında mandatörlük yetkisi verilmesi.
- Mandatörlüğü kabul edecek devlet tarafından;
 - Halen memleketi işgal etmekte olan Türk hükümet memurlarının, askerlerinin ve diğerlerinin buraları boşaltmaya zorlanması;
 - Ahalinin genel olarak silahtan arındırılması;

PARİS BARIŞ KONSEYİ VE SONRASINDA ERMENİ TALEPLERİ (3)

- **Katliamlara iştirak etmiş, halka saldırmış, yağmacılık yapmış ve mağdurların eşyasından istifade etmiş olanların cezalandırılması ve kovulması;**
- **Düzeni bozanların ve bozguncu gezgin aşiretlerin bölgeden çıkarılmaları;**
- **Sultan Hamid ve Jön Türklerin idaresi esnasında getirilmiş ve yerleştirilmiş olan İslam muhacirlerinin memleketten çıkarılmaları;**
- **Zorla İslam edilmiş ve aile arasına sokulmuş çocuk, genç kız ve kadınların eski dinlerine dönmelerinin temini için icap eden tedbirlerin alınması;**

PARİS BARIŞ KONSEYİ VE SONRASINDA ERMENİ TALEPLERİ (4)

- Türklerin Ermenilerden zapt ve müsadere etmiş oldukları şeylerin muhakkak **bir tazminatla birlikte sahiplerine iadesinin sağlanması,**
- **Ermeni cemaatinden alınmış olan kilise, mektep ve manastırların eşyalarıyla, mal ve binalarıyla birlikte geri verileceğinin Türkiye'ye garanti ettirilmesi;**
- **İstanbul Ermeni ruhani idaresinin, Türkiye'ye geçmiş durumda bulunan özel ve milli yapıları satmasının ve gelirini cemaatin ihtiyaçlarına sarf etmesinin sağlanması;**
- **Yabancı ülkelere yerleşmiş veya tabiiyetine girmiş Ermeniler ile çocuklarının, beş yıl içinde Ermeni vatandaşı olmasının sağlanması.**

PARİS BARIŞ KONSEYİ VE SONRASINDA ERMENİ TALEPLERİ (5)

➤ Barış Konferansı tarafından, Ermeni milletinin katliamlar, sürgünler, gasplar, tahripler dolayısıyla maruz kalmış oldukları zararlara karşı **bir tazminat tespit olunması.**

❖ İtilaf Devletleri, **Ermeni delegasyonunun bu taleplerini çok aşırı buldular. Ermeni parlamentosunda bulunan Vahan Minakhoryan da;**

➤ , **“Ermeni şovenizminin tehlikeli olmaya başladığını”**

➤ **Osmanlı Devleti’nin parçalanmasına Ermenilerin yardımcı olmasının, emperyalizme hizmet olduğunu söylemekteydi.**

❖ **Ancak, Minakhoryan’ın fikirleri delegasyon tarafından dikkate alınmadı.**

PARİS BARIŞ KONSEYİ VE SONRASINDA ERMENİ TALEPLERİ (6)

- ❖ Ermenistan'ın neresi olacağı ve sınırları bilinmiyordu.
- ❖ Ermenilerin yeterli ekonomik ve askeri güçleri, kendi başlarına bir devlet kurabilecek kapasiteleri yoktu.
- ❖ Ermeni talepleri ekonomik ve askeri açıdan çok büyük külfeti gerektirmekteydi.
- ❖ I. Dünya Savaşı'yla birlikte Ermeniler firar ve tehcir dolayısıyla Doğu Anadolu Bölgesinden ayrılmış, bölgede neredeyse Ermeni nüfusu kalmamıştı.
- ❖ Türkler bölgeyi savunmaya hazırды. Savaştan yeni çıkmış bir Avrupa başka bir millet için Doğu Anadolu'da savaşmayı göze alamayacaktı.

PARİS BARIŞ KONSEYİ VE SONRASINDA ERMENİ TALEPLERİ (7)

- ❖ **İngiltere**, başlangıçta kendi kontrolünde olacak ve Rusların Doğu Anadolu'dan Akdeniz'e inmesinin önüne set çekecek bir **“Ermenistan”ın kurulmasına destek vermişti. Ancak;**
 - **Ermenilerin Fransız işgali altındaki Kilikya'yı istemeleri, bunun üzerine de Fransa'nın Ermenilerden desteğini çekmesi,**
 - **Kurulacak “Ermenistan” konusunda İngiltere'yi yalnız bıraktı ve zamanla çekimserleştirdi.**
- ❖ **Savaşta yıpranarak çıkmış Avrupa devletleri, Ermenistan'ın kurulmasında ve desteklenmesinde doğrudan yer almak istemediler.**

ABD MANDASI ALTINDA ERMENİSTAN DEVLETİNİN KURULMASI KARARI

- ❖ **A.B.D. Başkanı Wilson, Ermeni ve misyoner propagandalarının etkisiyle;**
 - **Doğu Anadolu'da bir "Ermenistan" kurulmasına destek veriyordu.**
 - **Mayıs 1919'da Barış Konseyi ve A.B.D. Başkanı'nın müşterek kararı ile kurulacak Ermenistan devletinin ABD mandası altına alınmasına karar verildi.**

ABD HEYETİ ANADOLU'DA

- ❖ İzmir'in işgalinden sonra Anadolu'ya geçen **Mustafa Kemal Paşa**;
 - Düşmana karşı direniş örgütleri kurarak **ulusal mücadeleyi başlatmıştı**.
 - Hedefi **ulusal egemenliğe dayalı, kayıtsız, şartsız, tam bağımsız bir Türk devleti kurmaktı**.
- ❖ **Başkan Wilson**, Doğu Anadolu'daki durumun incelenmesi için **General Harbord başkanlığındaki bir heyeti görevlendirdi**. Heyet;
 - İzmir, Konya, Adana, Tarsus, Mersin, İskenderun, Halep, Mardin, Diyarbakır, Tiflis, Bakü-Batum ve Karadeniz'den İstanbul' güzergâhında **Ermenilerin durumu ve manda konusunda gözlemler ile**.
 - Sivas'ta **Mustafa Kemal Paşa ile görüşmeler yaptı**.

ABD HEYETİNİN GÖZLEMLERİ VE RAPORU (1)

- ❖ Erzurum'daki incelemelerinden sonra Heyetin Amerikan Senatosuna sunduğu rapor aşağıdaki hususları öne çıkıyordu:
 - Sadece Türkler Ermenilere saldırmamış, birçok yerde Ermeniler de Türklere saldırmıştır.
 - Rusya Ermenistan'ına sığınan Ermeni mültecilerin sayısını; Ermeni yardım kuruluşları ile Ermeni davasını destekleyen Amerikan politikacılarının belirttiği gibi 700-800 bin değil, 300 bin civarındadır.
 - Ermeni sorununun Manda ile çözülmesi için -Fransa ve İngiltere tarafından işgal edilmiş olmaları sebebiyle Suriye ve Mezopotamya hariç-,
 - İstanbul ve Rumeli dâhil, bütün Osmanlı Devleti toprakları üzerinde bir manda kurulması gerekebilir.

ABD HEYETİNİN GÖZLEMLERİ VE RAPORU (2)

- **Bunun ABD'ye getireceği külfet aşağıda izah edildiği gibi çok yüksektir.**
 - **Manda yönetimini üzerine alması durumunda ABD, hem bu rejimi korunmak hem de milli mücadelecilerle uğraşmak için 25.000 ile 200.000 arasında bir askeri kuvvete ihtiyaç duyacak, bu da ilk beş yılda Amerika'ya 756 milyon dolarlık bir mali yükü getirecektir.**
 - **Türkiye'de herhangi bir manda rejimi Amerika için bir kazanç sağlamayacak, aksine Amerikan halkının mali sıkıntılarını artıracak, ekonomik olarak zararı çok yüksek olacaktır.**
- ❖ **Bu raporu dikkate alan Amerikan Senatosu Ermenistan'ın mandaterliğini kabul etmedi.**

WILSON'UN MESNETSİZ HARİTASI

- ❖ **Kurulması istenen Ermenistan'ın sınırlarının çizilmesi için Wilson'a hakemlik verildi.**
 - **Wilson da, Amerika'daki Ermenilerin danışmanlığında çizilen ve Ermenilere verilecek yerleri gösteren bir haritayı Versay Barış Toplantısı'na ve Sevr'e teklif olarak yolladı.**
- ❖ **12 Şubat 1920'de toplanan Londra Konferansı'nda "Ermenistan'ın bağımsız olması ve Milletler Cemiyeti'nin himayesine girmesi" tavsiye edildi.**
- ❖ **Bu talep hem parasal hem de güvenlik için asker temini bakımından külfet getiriyordu. Bir karar alınamadı.**
- ❖ **Sorun Nisan ayında San Remo'da toplanacak olan Yüksek Konseyin değerlendirilmesine sunulmak üzere ertelendi.**

BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN AÇILIŞI (1)

- ❖ Mustafa Kemal Paşa önderliğinde 23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi Ankara'da toplanmış ve Anadolu'da yeni bir hükümet kurulmuştu. Yeni meclisin amacı;
 - “Ülkenin bağımsızlığını sağlamak,
 - Padişah ve hilafet makamını düşmanın elinden kurtarmak” olarak deklere edilmiş;
 - Müttefik devletlere de,
 - “Anadolu topraklarında yeni bir hükümetin kurulduğu ve bundan sonra muhataplarının bu Hükümet olacağı” 30 Nisan'da resmen bildirilmişti.
- ❖ Fakat bu gelişmeler, San Remo'da fazla dikkate alınmamış;
 - İtilaf devletleri hazırlanan anlaşma metnini Osmanlı hükümetine iletmişlerdi.

BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN AÇILIŞI (2)

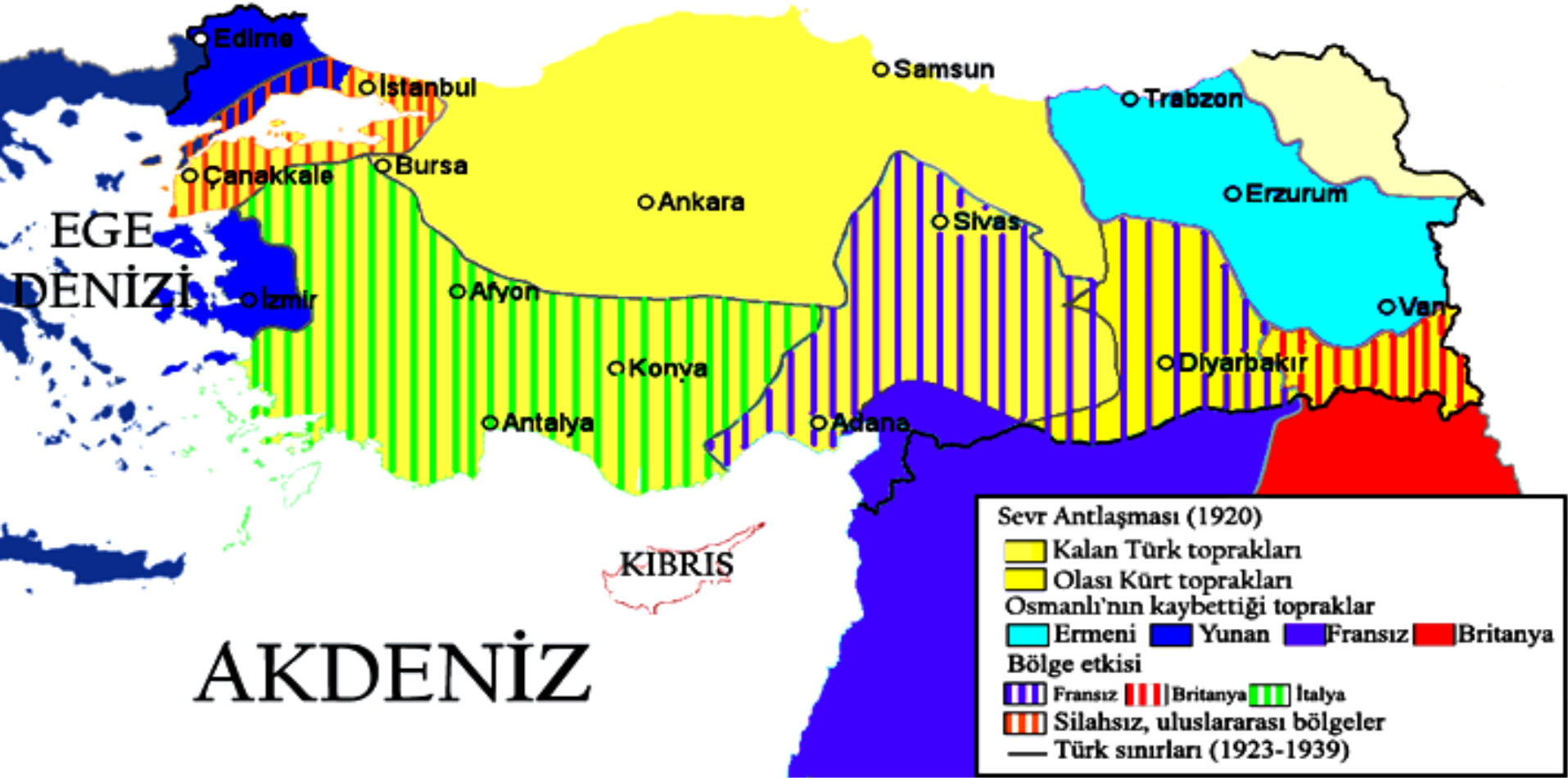
23 Nisan 1920'de Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin Açılışı

EMPERYALİZMİN HARİTASI SEVR (1)

- ❖ İki yıla varan sürecin sonucunda İtilaf devletleri;
 - İşgal altındaki İstanbul'da esaret hayatı yaşayan bir gruba, 10 Ağustos 1920 tarihinde "Sevr Anlaşması" adı verilen Emperyalizmin paçavrasını imzalatmışlardı.
- ❖ Sevr'de büyük Ermenistan, büyük Kürdistan olacaktı. İngilizler, Fransızlar, Yunanlar ve İtalyanlar toprakları paylaşacaklar; Türklere küçük bir yer verilecekti.
- ❖ Osmanlı'nın tüm borçlarının o küçük devlet tarafından ödemesini istiyorlardı. Devlet tamamen iflas halinde olacaktı.

EMPERYALİZMİN HARİTASI SEVR (2)

KARADENİZ

EMPERYALİZMİN HARİTASI SEVR (3)

- ❖ **Küçük devletin bir ordusu olmayacaktı.**
- ❖ **En önemli demiryolları, düşmanların ellerindeydi.**
O küçük devlet, mallarını yurtdışına gönderemeyecekti.
- ❖ **Neticede Türk varlığını Anadolu'da zayıflatarak yok edilecek konuma getirmek istediler.**
- ❖ **Batılı emperyalistlerin Anadolu Türklüğüne takdir ettikleri durum günümüzde Makedonya ve Bulgaristan'daki Türklerin durumundan daha iyi değildi.**
- ❖ **Kısacası Sevr, Anadolu Türklüğünü yok etmenin bir önceki adımıydı.**

EMPERYALİZMİN HARİTASI SEVR (4)

- ❖ **İtilaf devletlerinin göz ardı ettiği bir nokta muhataplarının;**
 - **İstanbul'da esaret hayatı yaşayan grup değil;**
 - **Vatanın gerçek sahipleri, Türk Milletinin bağrından çıkmış olan Milli Mücadele hareketini başlatanlar ve bu hareketin kurduğu Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'ydi.**
- ❖ **Vatanın gerçek sahipleri,**
 - **Sevr paçavrasını yok saymışlar, kollarını sıvayıp bağımsızlık mücadelesini başlatmışlar;**
 - **Lozan'da da bu paçavrayı yırtıp tarihin çöplüğüne atacaktı.**

EMPERYALİZMİN HARİTASI SEVR (3)

- ❖ Bugün bile Ermenistan ve Ermeni Diasporası pamuk ipliği ile bağlı oldukları Sevr paçavrasınının 88. - 93. maddelerine göre belirlenen toprakların kendilerine verilmesini istemektedirler.
- ❖ Oysa yapılan uygulama Osmanlı Hukuku açısından da geçersizdi.
 - 8 Ağustos 1909 tarihinde Kanun-i Esasi'de yapılan değişiklik ile “barış anlaşmalarınının parlamento tarafından onayı şarttır...” hükmü konmuştu.
 - Sevr paçavrası imzalanmadan 1 Mart 1920'de İstanbul işgal edilmiş, parlamento basılmış, Padişah da 11 Nisan'da parlamentoyu tamamen dağıtmıştı.
 - Bu paçavra, -onayı bir tarafa- Osmanlı Millet Meclisi'nin gündemine bile getirilememiştir.

SEVR'İ imzalayanların vatan haini olarak ilan edilmeleri

- ❖ **Şark Cephesi Komutanı Kazım Karabekir Paşa, Sevr paçavrasının imzalanmasına karar verenler ile bunu imzalayanlar hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'ne aşağıda içeriği özetlenen telgrafi göndermişti. İlgili telgrafta Paşa;**
 - **“Vatansız, vicdansız üç serserinin, yine kendileri gibi millet ve vatanla alakası olmayan birkaç kişi namına sulh muahedesini imza ettiklerini ajansta gördüğünü belirtmiş.**
 - **Bu zalim muahedenin imza edilmesine karar ve rey verenler ile bunu imza edenlerin vatana ihanet ile suçlanmalarını, bu vatansızların isimlerinin her yerde lanetle anılmasını” teklif etmiştir.**
- ❖ **Teklif, TBMM'nde 19.08.1920 tarihinde görüşülmüş, Sevr paçavrasının kabulü için oy verenler ile imzalayanlar, vatan haini olarak kabul ve ilan edilmiştir.**

İSTİKLAL SAVAŞINDA ERMENİLER – Doğu Cephesi (1)

- ❖ Birinci Dünya Savaşı sonunda **Ordumuzun Kuzeydoğu Cephesi**, Müttefik devletlerin istekleri doğrultusunda **Ardeşen-Yusufeli-Oltu-Beyazıt hattına çekilmiş**, bunun ötesinde 1918 yılında Ermenistan Cumhuriyeti kurulmuştu.
- ❖ **İtilaf Devletleri**, Türk tarafının Sevr paçavrasını imzalamaktan kaçınması üzerine, **Batı Anadolu'da Yunan istilasını başlatmışlardı**.
- ❖ **Yunanlılar İzmir'i işgali etmiş ve Anadolu içlerine doğru ilerlemekteydi**.
- ❖ **İstilacılar**, Ankara Hükümetini Doğu Anadolu'da meşgul etmek, bu suretle **Anadolu'da Yunan ilerleyişini kolaylaştırmak amacıyla**, piyonları olan **Ermeni kuvvetlerini de saldırıya geçirttiler**, Ermeni terörü ve tedhişini tekrardan devreye koydular.

İSTİKLAL SAVAŞINDA ERMENİLER – Doğu Cephesi (2)

- ❖ Doğuda Ermeni tedhişi sürerken **Ankara Hükümeti, 1920** yılının Ağustos ayında Moskova'ya bir delegasyon göndererek **Sovyetlerle görüşmeleri başlattı.**
- ❖ **Rus Hariciye Komiserinin, Türk Heyetinden “Ermeniler lehine arazi konusunda bazı tavizler istemesi üzerine”, ilişkiler askıya alındı.**
- ❖ **Daha sonra görüşmeler tekrar başlatılarak 20 Eylül 1920’de Sovyetlerle mutabakat sağlandı.**
- ❖ **Atatürk, bu dönemde Ermeni saldırıları ve sonrasını Nutuk’ta şöyle anlatmaktadır:**
 - **“Mondros Ateşkes Antlaşmasından beri Ermeniler, gerek Ermenistan içinde, gerek sınıra yakın yerlerde Türkleri toplu olarak öldürmekten geri durmuyorlardı.**

İSTİKLAL SAVAŞINDA ERMENİLER – Doğu Cephesi (3)

- **1920 yılının sonbaharında Ermenilerce yapılan zulümler dayanılmaz bir kerteğe geldi ve Ermenistan seferine karar verdik.**
- **9 Haziran 1920 tarihinde Doğu bölgesinde geçici seferberlik ilan ettik. 15. Kolordu komutanı Kazım Karabekir Paşa'yı Doğu Cephesi Komutanı yaptık.**
- **1920 Haziran'ında, Ermeniler, Oltu'da kurulan mahalli Türk yönetimine karşı hareketle, o bölgeyi ele geçirdiler.**
- **Dışişleri Bakanlığımız tarafından Ermenilere, 7 Temmuz 1920'de bir ultiimatom verildi. Ermeniler aynı şekilde hareketlerine devam ettiler. Sonunda seferberlikten üç buçuk dört ay kadar sonra, Ermenilerin; Kötek, Bardiz bölgelerinde toplanan kuvvetlerimize taarruzu ile savaşa başlandı.”**

İSTİKLAL SAVAŞINDA ERMENİLER – Doğu Cephesi (4)

- ❖ **Türk kuvvetleri, Ermeni ilerlemesini ve katliamlarını durdurmak için 28 Eylül'de harekât başlattı.**
- ❖ **Sırasıyla Sarıkamış, Merdenak ve Kars Ermenilerden alındı.**
- ❖ **Türk Ordusu'nun Gümrü'ye doğru ilerlemesi üzerine, Ermeniler 6 Kasım'da barış istediler.**
- ❖ **Kendilerine Gümrü'nün teslim edilmesi karşılığında anlaşma yapılacağı iletildikten sonra, 7 Kasım'da Türk birlikleri Gümrü'ye girdi.**
- ❖ **8 Kasım'da mütareke şartları Ermenilere bildirildi. Ancak Ermeniler teklif edilen mütareke şartlarını kabul etmeyince, harekât tekrar başlatıldı.**
- ❖ **Ermeniler, kuvvetleri Türk birlikleri tarafından bozguna uğratılınca, tekrar mütareke istediler.**

GÜMRÜ ANLAŞMASI (1)

- ❖ 25 Kasım'da Gümrü'de barış görüşmeleri başlatıldı ve 3 Aralık 1920'de Gümrü Anlaşması yapıldı.
- ❖ Bu antlaşma ile İtilaf devletlerinin kurmak istedikleri “Büyük Ermenistan” hayalleri de yıkılmış oldu.
- ❖ Ermenistan, imzaladığı Gümrü Anlaşması ile Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ve Ankara Hükümeti'ni resmen tanımış ve Türk topraklarındaki isteklerinden vazgeçmişti:
 - Anlaşmanın birinci maddesinde Türkiye ile Ermenistan arasındaki savaş durumuna son verilmiş;
 - İkinci maddede bugünkü sınır tespit edilmişti.

GÜMRÜ ANTLAŞMASI (2)

➤ Altıncı madde ise şöyleydi:

- **Taraflar, Büyük Savaş sırasında düşman ordularına katılarak, kendi devletine karşı silah kullanmış ya da işgal altındaki topraklar üzerinde toplu kırımlara katılmış olanların dışındaki göçmenlerin eski sınır içindeki yurtlarına dönmelerine izin verir.**
- **Böylece ülkelerine döneceklerin en uygar ülkelerdeki azınlıkların yararlandıkları haklardan bütünüyle yararlanmalarını, karşılıklı olarak yükümlenirler.**
- **Bu madde ile Ermenistan Devleti, Ermenilerin İtilaf devletleri ordularına katılarak, Türklere karşı savaştıklarını ve katliam yaptıklarını kabul etmekteydi.**

GÜMRÜ ANTLAŞMASI (3)

- **Onuncu maddeye göre;**
 - **Ermenistan Hükümeti, “Türkiye Büyük Millet Meclisi’nce kesinlikle reddedilmiş olan Sevr Antlaşması’nı hükümsüz saymayı;**
 - **Emperyalist amaçlar güderek, iki ulusun barış ve esenliğini tehlikeye sokan haris, savaşçı kişileri hükümet yönetiminden uzak tutmayı” kabul etmekteydi.**
- **14. madde ile ise “Ermenistan başka devletlerle yapmış olduğu tüm anlaşmalardan Türkiye’nin zararına olan hükümleri, geçersiz saymayı” kabul etmiştir.**
- **Bu maddeyle de Ermeni sorunu tamamen sona ermekteydi.**

GÜMRÜ ANTLAŞMASI (4)

- ❖ **Gümrü Anlaşması, ilk defa iki devlet arasında herhangi bir Batılı devletin etkisi olmadan gerçekleşmiş; Ermenistan, Misak-ı Milli sınırlarını tanımıştır.**
- ❖ **Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk'ta Gümrü Antlaşması içi şunları yazmıştır:**
 - ***“Gümrü Antlaşması, Milli Hükümet'in yaptığı ilk antlaşmadır.***
 - ***Bu antlaşma ile düşmanlarımızın hayallerinde ta Harşit vadisine kadar uzanan Türk ülkelerini kendisine bağışlamış oldukları Ermenistan, Osmanlı Devleti'nin 1877 seferiyle kaybetmiş olduğu yerleri bize, Milli Hükümete terk ederek oradan çıkarılmıştır.***
 - ***Doğu'daki durumlarda önemli değişiklikler olması yüzünden, bu antlaşma yerine daha sonra yapılan 16 Mart 1921 tarihli Moskova ve 13 Kasım 1921 tarihli Kars Antlaşmaları geçerli olmuştur.”***

MOSKOVA ANTLAŞMASI (1)

- ❖ Ancak, anlaşmanın imzalanmasından bir gün sonra Taşnaksutyun idaresi çökmüş, Sovyet Ermeni Hükümeti yönetimi ele geçirmişti. Bu nedenle Gümrü Anlaşması'nın onaylanma işlemi tamamlanamamıştı.
- ❖ Sovyetlerle 16 Mart 1921'de Moskova Anlaşması imzalanarak, Gümrü Antlaşması tekrar edilmiş oldu. Anlaşmanın bazı önemli maddeleri aşağıda verilmiştir:
 - ❖ *1. Madde: Taraflardan her hangi birine zorla kabul ettirilmek istenen bir barış antlaşması ya da başka bir uluslararası antlaşmayı kabul etmemek ilke olarak kabul edilir. Sovyet tarafı Misak-ı Milli sınırlarını tanır.*
 - ❖ *2. Madde: Türkiye, bu antlaşmanın birinci maddesinde gösterilen sınırın kuzeyinde Batum Livası'na ilişkin topraklar ile Batum kenti limanı üzerindeki egemenlik hakkını Gürcistan'a terk etmeye razı olur.*

MOSKOVA ANTLAŞMASI (2)

- ❖ **3. Madde:** *Nahcivan'ın koruyuculuk hakkını üçüncü bir devlete hiçbir zaman bırakmamak koşulu ile Azerbaycan koruyuculuğunda özerk bir bölge oluşturulacak ve Türkiye, Azerbaycan ve Ermenistan'dan gelecek delegelerle oluşturulacak olan bir komisyon Azerbaycan sınırını tespit edecektir.*
- ❖ **15. Madde:** *Rusya, Türkiye ile Kafkas Cumhuriyetleri arasında yapılacak antlaşmalarda, bu Türk-Rus antlaşmasının onlarla ilgili maddelerini adı geçen cumhuriyetlerin kabulünü mecbur kılmak için o Cumhuriyetler nezdinde lazım gelen teşebbüsâtı yapmayı taahhüt eder.*

KARS ANTLAŞMASI (1)

- ❖ Ermenistan'la **Kars Antlaşması**, **Moskova Antlaşması**'ndan yaklaşık yedi ay sonra **13 Ekim 1921** tarihinde imzalandı.
- ❖ Bu antlaşma **Moskova Antlaşmasıyla amaç ve içerik olarak aynıdır.**
- ❖ Kars antlaşmanın imzalanmasının Ermeniler tarafından geciktirilmesindeki sebep muhtemelen, **Türk ordusunun başarı durumunun izlemek istenmesidir.**
- ❖ Eğer **Sakarya Savaşı**'nda Yunanlılara karşı başarılı olunmasaydı, **Ermenistan tekrar Doğu Anadolu'daki toprakları ele geçirmeyi düşünecekti.**
- ❖ Bu iki anlaşmanın imzalanmasıyla **Doğu Cephesi sükûnete kavuşmuştur.**

KARS ANLAŞMASI (2)

- ❖ Kars Anlaşması sonrası bırakılan esir Ermeni generalleri ülkelerinden Erzurum valiliğine gönderdiği mektupta;
 - *“Türkiye’den ayrılırken buradan en güzel hatıraları yanımızda götürüyoruz. Eminiz ki, bundan böyle Ermeni askerleri bir daha silahını size karşı doğrultmayacaktır. Bundan böyle Ermeniler ve Türkler, sadece birbirine yardım etmemeli, ayrıca birbirlerini de korumalıdır!”* ifadesinde bulunmuş;
 - *Türk hükümete ve halkına kendilerine gösterdikleri dostane tavırdan dolayı teşekkürlerini iletmişlerdir.”*
- ❖ Bu mektup milletimizin savaş esirlerine adil ve insanî davranma geleneğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.
- ❖ Vatan topraklarını işgal etmek isteyen ve katliam yapan bir düşmana bile bu şekilde muamele edilmesi, milletimizin asaletinin bir göstergesidir.

GÜNEY CEPHESİ (1)

- ❖ **Birinci Dünya Savaşı sonrası Türk topraklarını paylaşmaya başlayan istilacıların baskısıyla, Suriye-Adana cephesindeki Türk Kuvvetleri Toros dağlarının kuzeyine çekildi.**
- ❖ **Fransızlar silahlandırdıkları Ermenilerle Adana, Kozan, Osmaniye, Tarsus, Mersin ve Pozantı'yı işgal ettiler.**
- ❖ **İngilizler de aynı yöntemle Antep, Maraş ve Urfa'yı işgal etmişlerdi. Daha sonra İngilizler bu üç şehri de Fransızlara bıraktılar.**
- ❖ **Toros geçitlerinden Fırat nehrinin doğusuna kadar olan geniş alan, Fransızların işgali altına girmiş oldu.**

GÜNEY CEPHESİ (2)

- ❖ **Fransızlar** bu alanı kontrolleri altında tutmak için;
 - **Suriye ve Güneydoğu Anadolu'daki Ermenileri, "Çukurova Bölgesi'nde Kilikya Ermeni Devleti kuracakları" vaadiyle kandırıp kullandılar.**
- ❖ **Öncelikle Geçici Sevk ve İskan"la Suriye'ye gelen Ermeniler, Fransızların yardımıyla Çukurova'ya yerleştirildi.**
- ❖ **Bunlar ve bölgenin yerleşik Ermenilerinden önemli bir kısmı Fransız Ordusu'na katılarak Türklere karşı savaştılar.**
- ❖ **Diğer bir bölümü ise Fransızlar tarafından silahlandırılan çeteleri oluşturup Türk yönetimine başkaldırdılar.**
- ❖ **Türk halkının oluşturduğu millî kuvvetler, cephede Fransız ordusuyla, içte ve geride Ermeni çeteleriyle savaşmak durumunda kaldı.**
- ❖ **Bu dönemde Çukurova Bölgesi'nde Fransızlarla işbirliği halinde 10.150 civarında silahlı Ermeni çeteci devlete başkaldırmıştır.**

GÜNEY CEPHESİ (3)

- ❖ **Boghos Nubar Paşa, Ermenilerin Fransız işgal kuvvetlerine sağladığı desteği şu sözleriyle itiraf etmektedir:**
 - *“1919 ve 1920’de ise Kemalistler Fransız askerlerine taarruz ettiklerinde, Ermeniler Fransa için savaştılar. Maraş, Haçin, Pozantı ve Sis (Kozan)’de de durum bu idi. Fransızlar Antep’i Ermeniler sayesinde geri almayı başarmışlardır. Bu yüzden **Ermeniler Kilikya’da Fransa’nın müttefikidirler**”.*
- ❖ **Rus tarihçi İrandust, Fransız idaresindeki Ermenilerin Anadolu’daki Türk nüfusunu yok etmeyi hedeflediğini şöyle ifade etmektedir:**
 - ❖ *“Fransızların oluşturduğu Taşnak’lardan müteşekkil jandarma birlikleri Türk nüfusa karşı kitlesele cinayetlere giriştiler. ... Ermeni çeteleri sırayla köylerin bütün halkını kılıçtan geçirdi. **Türk nüfusunun fiziksel olarak ortadan kaldırılması programı tamamen bilinçli şekilde işgalcilerin yönetiminde yürütüldü**”.*

LOZAN ANTLAŞMASI VE ERMENİLER (1)

- ❖ **Doğu Anadolu'da 1920 yılı sonunda Türk birliklerinin Ermenilere karşı kazandıkları başarı sonrası, İngiltere;**
 - **“Ermeni Sorunu”nu Milletler Cemiyetine götürmüş,**
 - **Konunun görüşülmesi için de 21 Şubat-22 Mart 1921 tarihlerinde Londra'da bir konferans toplanmasını sağlamıştı.**
- ❖ **Konferansa katılan Ermeni Heyeti, Sevr Antlaşması'nın yürürlükte kalması için ısrar etmiş ve Kilikya bölgesi için de özerklik istemişti.**
- ❖ **Ancak Fransız delegesi,**
 - **Ermenilerin Kilikya bölgesinde çoğunluğu teşkil etmediklerini ve**
 - **Mevcut durumun değiştirilmesinin mümkün olmadığını belirtmişti.**

LOZAN ANTLAŞMASI VE ERMENİLER (2)

- ❖ Doğu Anadolu ve Kilikya bölgesi ile ilgili yapılan görüşmeler sonunda;
 - ❖ Ermeni heyetinin ümitleri yok olurken,
 - ❖ Ankara Hükümeti'nin Ülke içinde ve dışında siyasi gücü artıyordu.
- ❖ 30 Ağustos 1922'de Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nin kazanılmasıyla;
 - Avrupa'da Türkler lehine meydana gelen gelişmeler daha da arttı.
 - İtilaf Devletleri Türk Hükümetini Lozan'da yapılacak olan barış görüşmelerine davet ettiler.
- ❖ Çok sert geçen tartışmalı ve uzun bir süreçten sonra **Lozan Anlaşması 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanmıştır.**

LOZAN ANTLAŞMASI VE ERMENİLER (3)

❖ **Anlaşmada Ermenilerle ilgili konular, azınlık hükümlerinde genel ifadelerle yer almıştır. Bu maddelerin içerikleri özetle şöyledir:**

- ❖ **Madde 30: Türkiye'den ayrılan arazide yerleşmiş Türk tebaası, bu arazinin intikal ettiği devletin tabiiyetinde olacaktır.**
- ❖ **Madde 31: 18 yaşın üzerinde olup da 30. Madde gereğince Türk tabiiyetini kaybedenler, bu anlaşmanın imzalanmasından itibaren iki yıl içinde Türk vatandaşlığına geçme hakkına sahip olacaklar.**
- ❖ **Madde 32: Bu anlaşmayla Türkiye'den ayrılan araziye yerleşmiş, 18 yaşını geçmiş ve bu arazideki yaşayanların çoğunluğundan ırkî olarak farklı olanlar; bu anlaşmanın imzalanmasından itibaren iki yıl içinde, ahalisinin çoğunluğu kendi ırkına mensup olan devletin tabiiyetine (freni ceptule) geçebileceklerdir.**

LOZAN ANTLAŞMASI VE ERMENİLER (4)

- ❖ İtilâf Devletleri'nin ısrarıyla hazırlanan ve Lozan Barış Antlaşması'nın eki olan, "Genel Affa İlişkin Bildiri ve Protokol"e göre;
 - ❖ *Savaş sırasında işlenen suçların tümü affedilmiştir. Bu çerçevede Anadolu'da Yunan ordusunun ve Ermenilerin işlediği ile Ermenilere karşı işlenen suçlar da af kapsamına sokulmuştur.*
 - ❖ *Bu protokol'ün 6 nolu paragrafına göre: Türkiye Hükümeti, savaş dolayısıyla dağılmış aileleri yeniden bir araya getirmek ve meşru mal sahiplerinin mallarını onlara geri vermek amacıyla, müttefiklerin koruması altında ve 20 Ekim 1918 ile 20 Ocak 1922 tarihleri arasında yapılmış olan işlemlere itiraz etmemek niyetinde bulunduğunu bildirir.*

LOZAN ANTLAŞMASI VE ERMENİLER (5)

- ❖ Dile getirilen hükümler -doğrudan değil- genel kapsamı içinde Ermenileri de kapsamaktadır.
- ❖ Balkan savaşları sırasında Balkanlardan Türkiye'ye gelmek zorunda bırakılmış olan Türk ve Müslümanların “malları, hakları ve menfaatleri” de aynı hükümler çerçevesinde korunmuştur.
- ❖ Bu hakları talep için belli bir süre belirlenmiş, çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümü için bir de mahkeme kurulmuştur.
- ❖ Savaştan dolayı ülke topraklarından ayrılan azınlıkların ülkeye dönmelerine ve daha önce yaşadıkları bölgede sahip oldukları malları geri almalarına imkân sağlanmıştı.
- ❖ Bu maddenin uygulanması üç senelik bir müracaat süresiyle sınırlanmıştı. Günümüzde, üç yıllık müracaat süresi çoktan geçmiş olduğundan, hiçbir şahsın Türkiye'den bu tür taleplerde bulunma hakkı kalmamıştır.

ABD VATANDAŞI ERMENİLERE YAPILAN ÖDEMELER

- ❖ TBMM, Ülkeyi terk edenlere ait malların açık artırmayla satışı, bedellerinin mal sandıklarına yatırılması, geri dönenlere buradan ödeme yapılması hakkındaki kanunu çıkarmıştı.
- ❖ Bu kapsamda ABD vatandaşlarının (Ermeni asıllı) Türkiye'den alacaklarının tazmini görüşmeleri Lozan'da başlatıldı.
- ❖ Başlangıçta Türkiye'den talep edilen tazminat 36.225.000 dolar idi.
- ❖ ABD ile uzun süren müzakereler sonunda 1934 yılında ödenecek tazminat toplamının 1.300.000 dolar olması, bunun 13 taksitte ödenmesi ve ödemeye 1 Haziran 1936 tarihinde başlanması hususlarında anlaşıldı.
- ❖ Daha sonra ABD'nin yaptığı detaylı çalışmalar baz alınarak;
 - Türkiye'nin ödeyeceği miktarın, belirlenen miktardan 400.662 dolar daha az olması ve
 - borcun 9 taksitte ödenmesi hususlarında nihai anlaşma yapıldı.
- ❖ Türkiye son taksiti 1944 yılında ödeyerek borcunu kapatmış oldu.

ABD VATANDAŞI ERMENİLERE YAPILAN ÖDEMELER

- ❖ ABD, Lozan'da taraf değil gözlemciydi.
- ❖ ABD heyeti ile 6 Ağustos 1923'de karşılıklı olarak ilişkilerin düzenlenmesi için diğer bir Lozan Anlaşması imzalandı.
- ❖ Ancak bu anlaşmanın ABD Senatosunda görüşülmesi, Ermeni Diasporası'nın engellemeleri sonucu 18 Ocak 1927 tarihine kadar geciktirildi.
- ❖ Bu tarihte yapılan oturumda 50 kabul, 34 ret oyu çıkmasına rağmen çoğunluk sağlanamadığından bu Anlaşma onaylanmamış olarak kabul edildi.
- ❖ Ancak Türkiye-ABD ilişkileri 17 Şubat 1927 tarihinden itibaren normal mecrasında yürütölmeye başlandı.

YARARALANILAN ANA KAYNAK

ALDATILAN KIMLIK ISYANCI ERMENILER

Gürbüz MIZRAK

Emperyalistler maşa kullanmada deneyimler

https://drive.google.com/file/d/14JD_gBtX2tZVLAL1bbj38jxCIJZT-Ya9/view

TÜM KATILIMCILARA
VAKİT AYIRDIKLARI,
SUNUM SÜRESİNCE
GÖSTERDİKLERİ SABIR
VE
İLGİ İÇİN
ŞÜKRANLARIMI SUNARIM.